

Landslaget for lokal- og privatarkiv (LLP)
c/o Bergen Byarkiv
5020 Bergen

Arkivet etter teatersjefene Johan og Alma Fahlstrøm
Artikkel utarbeidet av Benedikte Berntzen 19.8.-2.9 2015.

Rapport

1 Innledning

I mars 2015 mottok jeg tilskudd fra Landslaget for lokal- og privatarkiv (LLP) til en arkivfaglig artikkel om privatarkivet etter teatersjefene Johan og Alma Fahlstrøm. Jeg er forskningsbibliotekar i Nasjonalbibliotekets seksjon for privatarkiv i Oslo. Seksjonen, kanskje best som håndskriftsamlingen, er blant LLPs medlemmer.

Jeg har overordnet ansvar for teatersamlingen i seksjonen. Jeg er utdannet teater- og litteraturviter med mastergrad på Henrik Ibsens dramaer fra Senter for Ibsen-studier ved UiO (2006).

Privatarkivet etter Johan og Alma Fahlstrøm befinner seg i teatersamlingen og har navnet TSarkA33 med underpostene A-I. Det utgjør 2 hyllemeter med syrefrie esker. Det er registrert i Hanske, Nasjonalbibliotekets oversikt over privatarkiv, teaterarkivalia og musikkmanuskripter og er søkbart på nb.no/hanske.

Generelt om norsk teaterhistorie kan man si den preges av kultur- og språkhistorie, byhistorie og krigshistorie. Privatarkivet etter Johan og Alma Fahlstrøm rommer flere av disse emnene: Her finnes utklippsalbum med anmeldelser, hilsener, tegninger og telegram, fotografier fra oppsetninger, korrespondanse, ordenspriser og skuespilltekster.

1.1 Om Nasjonalbibliotekets teatersamling

Teaterhistorisk samling ved Universitetsbiblioteket i Oslo (i dag Nasjonalbiblioteket) ble opprettet i 1957 av Øyvind Anker. Anker foreleste i teaterhistorie ved UiO, var Norsk Biografisk Leksikons første redaktør og opprettet dessuten Norsk musikksamling og Bjørnson-samlingen, begge ved UB. De første gaver var til teaterhistorisk samling var TSarkA2 Christiania Theaters arkiv, TSarkA3 Kristiania Norske Teaters arkiv og TSarkA 10Chat Noirs arkiv. Teatersamlingen fyller i dag 705 hyllemeter. I tillegg kommer plakater i egne skuffer og de største institusjonsteatres fotografier som er flyttet til billedseksjonen. Det er 222 små og store suiter fra institusjonsteatre, teatermuseet, enkeltpersoners arkiv fra 1780 og fram til i dag. Nasjonalbiblioteket har dessuten verdens største Ibsensamling, og vi forvalter NRKs radioarkiv hvor det er mengder med teater-, musikk- og revyhistorie man kan lytte til. Av rettighetshensyn må dette skje i våre lokaler på Solli plass i Oslo.

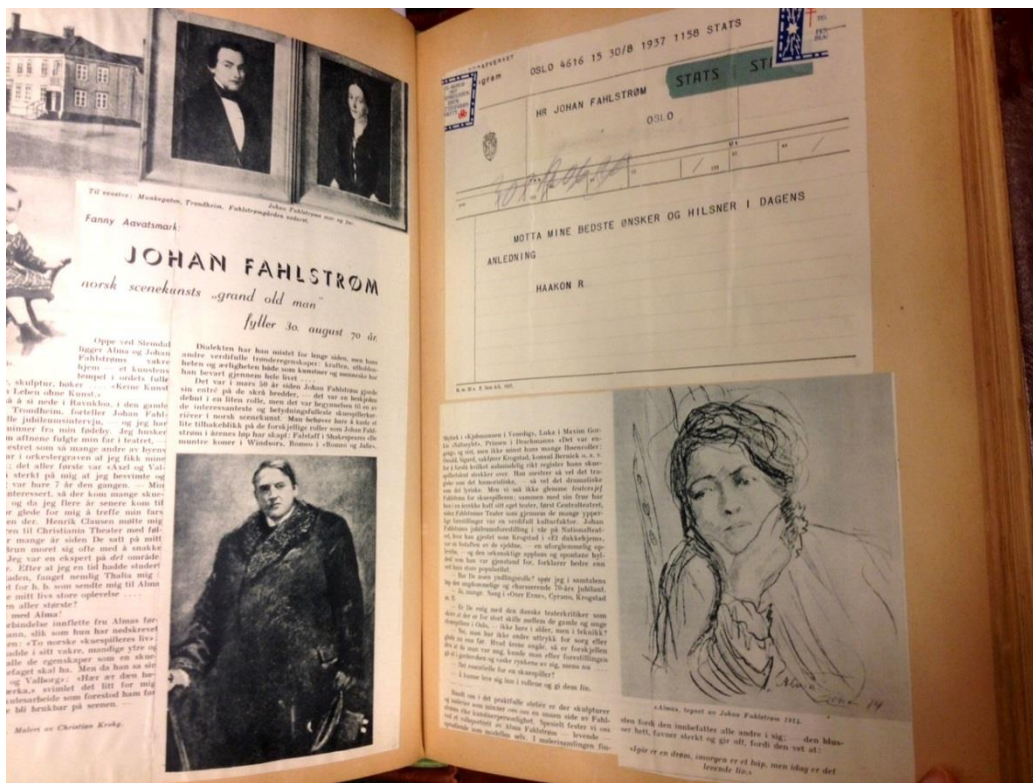

Johan Fahlstrøm som Halvard Solness ved Norgespremieren av *Bygmester Solness* på Christiania Theater i 1893. Ibsen var til stede på flere prøver.

1.2 Bakgrunn og mål for prosjektet

Formålet med prosjektet var, ved å videreutvikle arkivet etter Johan og Alma Fahlstrøm, å løfte fram norsk teaterhistorie og heve kunnskap om denne for en bredere gruppe enn de som bruker Nasjonalbiblioteket til daglig. Privatarkiv etter personer innen norsk teatervirksomhet er en kulturhistorisk ressurs som flere kan ha glede av og lære av. Ambisjonene føyer seg inn i Nasjonalbibliotekets satsning på teaterdokumentasjon som går føre seg for tida.

Det gikk en tid fra jeg fikk beskjed om at jeg var en av mottakerne for LLPs stipend og til jeg kunne sette av arbeidsdager til arbeidet. I dette tidsrommet så jeg over det fysiske arkivet. Nasjonalbiblioteket plikter å bevare alt sitt materiale like bra. Jeg legger materialet i forsvarlig emballasje som består av syrefritt papir og kartong. For fotografier kan det være aktuelt med polyesterlommer. Alt materiale blir stemplet og merket og deretter registrert i Nasjonalbibliotekets elektroniske database Hanske. Der vil brukere over hele landet søke opp TSarkA33.

Utklippsbøkene er rike på innhold. Her portrettintervjuer av Johan og Alma og gratulasjonstelegram fra Kong Haakon på Johans sytti-årsdag.

2 Gjennomføring

2.1 Litteratur og kilder

Det er mange kilder å lese seg opp på her i Nasjonalbiblioteket. Her vil jeg sette dem opp i en liste. Alle bøkene jeg har lest og brukt i arbeidet med artikkelen er digitalisert og søkbare på nb.no.

Arkiv:

TSarkA 2 Christiania Theater

TSarkA 33 Johan og Alma Fahlstrøm

NRKs radioarkiv

Litteratur:

Anker, Ø.: *Christiania Theater's repertoire 1827-99: fullstendig registrant over forestillinger, forfattere, oversettere og komponister: sesongregister = The repertoire of Christiania Theatre 1827-99: a complete record of performances, authors, translators and composers: index to seasons*. Gyldendal, Oslo 1956.

Erbe, B.: *Bjørn Bjørnsons vej mod realismens teater* (1976).

Fahlstrøm, A.: *To norske skuespilleres liv og de Fahlstrømske teatres historie 1878-1917* (1927).

Ingstad, S.: *To teatermennesker søker sin forfatter. Det fahlstrømske teaterforetak og Henrik Ibsen* (2000).

Koht, H.: *Henrik Ibsen: 1866-1906. 2: Høgder og dypter 1866-1906* (1929).

Lange, V., Mangset, D. og Ødegaard, Ø.: *Privatarkiver. Bevaring og tilgjengeliggjøring* (2001).

Nag, M.: *Gorkij i Norge* (1983).

Næss, T.: *Christiania Theater forteller sin historie* (2005).

Rasmussen, R.: *Rulleboken* (1935).

Vold, H. (overs.): *Verdens Litteraturhistorie B.5: 1830-1914* (1989).

Aabel, H.: *Moro var det lell!* (1935).

Nettsteder:

Store norske leksikon <https://snl.no/> (Oppsøkt 24.8.2015).

Wikipedia: <https://no.wikipedia.org> (Oppsøkt 24.8.2015).

2.2 Fahlstrøms og det moderne teater

Ekteparet Fahlstrøms drev nemlig fire egne teaterforetak i Kristiania, og var i tillegg ansatt ved Christiania Theater og Nationaltheatret. Det var de to som omgjorde Centralteatret i Rosenkrantzgate og Eldorado i Torggata fra ølhaller til teatre. Her fylte de bygningene med ny design og mange flere seter. Deres fremste motivasjon var at scenekunsten skulle følge tiden og at samtidsdramatikk burde prioriteres for scenen, siden denne reflekterte samfunnsutviklingen. Dette var tiden for det moderne teatrets frembrudd, og Fahlstrøms så endringene på nært hold. Refusjoner av nye stykker provoserte dem kraftig.

Med godt personale og myndig instruksjon var Fahlstrøms Theater ledende i norsk moderne teater. Som teaterledere var de godt likt og Johan ble en avholdt oppleser ved større anledninger.

3 Arbeid med artikkelen

Jeg utarbeidet artikkelen mellom 19. august og 3. september 2015. Jeg satte av 11 arbeidsdager og det var givende å kunne fordype seg i denne delen av teater- og byhistorien.

Teatersamlingen utgjør en unik kunnskapsbase til bruk i nåtid og framtid. Tilgjengeliggjøring og aktiv formidling av samlingen er viktig for oss, men ofte gjør daglige arbeidsoppgaver at fordypning og sammenhengende skriving blir vanskelig. Med stipendet fra LLP har jeg fått utvikle min teaterfaglige kunnskap og utviklet min samlingskunnskap. Det har vært et nyttig arbeid som viser at teatret aldri står isolert, men påvirkes av andre samfunnsmessige faktorer. Slik sett er teaterhistorien viktig for flere enn man gjerne først kunne tro.

Publisering av artikkelen er ikke helt avklart. Jeg håper å få den på trykk i enten *Tobias*, *Museumsnytt*, *Dag og Tid* eller *Morgenbladet*.

Benedikte Berntzen 21.10.2015